

**УПОВНОВАЖЕНА ОСВІТА
НАЦІОНАЛЬНІ МАЙДАНЧИКИ
АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД**

Загальні положення

- Слід більше приділяти уваги самому слову “гендер” – як його можна вживати, відмінювати, в яких випадках, в яких словосполученнях тощо.
- Гендерна чутливість є важливим елементом і в звіті. Також добре пам’ятати про ненасильницьку, неагресивну мову.
- Бажано пам’ятати про конфіденційність не лише на заняттях, а і в звітах.
- Варто подумати, як щоразу урізноманітнювати подання і повтор правил.
- Діти, незалежно від віку, говорячи про уповноважену освіту, часто дають зразки свого глобального мислення – вони пропонують поширювати цей курс за межами класу – по інших школах, містах, країнах.
- Часто діти чекають від занять того, що має вивчатися на інших уроках або зовсім виходить за межі шкільного курсу. Варто намагатися відповідати, по можливості, на ці потреби. Якщо це зроблено в анонімній формі, то так анонімно можна на це і відповісти, зробивши куток оголошень, де давати таку інформацію або координати, за якими це можна знайти (стаття, книга, адреса тощо).

Сімферополь

Школа № 8,

2А – 3А, квітень – травень, вересень – листопад 1999 року, 34 дитини (21 дівчинка, 13 хлопчиків)

3В, вересень – листопад 1999 року, 17 дітей.

Олена Зайцева

Звіт змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями. Хотілося б відзначити деякі моменти.

- Коли приходять на заняття нова людина (волонтерка чи волонтер), то діти самі пояснюють їм правила; причини, з яких щоразу згадуються правила, проводяться очікування тощо. Це цікава пропозиція, бо вона піднімає в дітей значення власних знань, показує тренерам, наскільки повно і точно сприйняті знання і навички, подані на попередніх зустрічах. Окрім того, це зміщує увагу присутніх з нової людини на роботу.
- Як показав звіт, давати домашні завдання (з очікуванням обов’язкового виконання), навіть малим дітям, є не дуже ефективною формою роботи. Окрім того, це порушує правило добровільності. Є сенс шукати інші форми заохочення дітей для роботи поза основним заняттям (і розраховувати на суцільне виконання) або інакше формувати основне заняття як за часом, так і за методиками та їх черговістю.
- Участь вчительки на заняттях, напевно, слід розглядати як позитивне явище, тим більше, якщо вона намагається бути більш нейтральною і відчуває свій вплив на дітей. Треба намагатися шукати і знаходити такі форми залучення і співпраці, які були б найприйнятнішими як для всіх присутніх, так і для підходів уповноваженої освіти.
- Наявність “гендерного конфлікту” в класі є явищем і було б дуже добре, якби була можливість спостерігати за його розвитком далі, фіксуючи як окремі деталі, так і розвиток подій, а також співвідношення їх з різними етапами, вправами, блоками курсу.

- В анкетах діти часто називають людину, яка впроваджує курс, “ведуча” (не тренерка, тренер, вчителька або якимось інакше, а саме “ведуча”). Було би добре звернути увагу на підгрунття такого підходу і джерела виникнення в дітей такої форми звернення.
- Було би добре, якби вчителька (В. Чеглей) вказала конкретніше, що саме вона мала на увазі, говорячи про іншу програму для початкової школи.
- Відсутній список дітей 3В класу, а також їх розподіл за статтю.
- В більшості дітей під час роботи протягом другого півріччя найбільше зацікавлення викликали вправи “Зламани квадрати” і “Чому ми відрізняємося”. На це слід звернути увагу при розробці або впровадженні подальших програм, зокрема, для дітей такої вікової групи.

Звернула увагу на кілька висловлень з анкет.

“Сварка – це щось маленьке і незначне, а дружба і кохання більше і важливіше.”

“Уповноважена освіта – це уявлення, що ти – особистість і доросла людина.”

“Уповноважена освіта – це сильне навчання.”

“Уповноважена освіта – це вивчення своїх поведок і просто твоя поведінка.”

“Я зрозумів, що я не тупий, як я думав.”

Севастополь

Школа-гімназія № 2, 7В, 1998 – 1999 навчальний рік, 20 осіб (13 дівчаток, 7 хлопчиків)

Сімферополь

Школа № 8 модульної технології навчання, 9Б, вересень – листопад 1999 року, 25 дітей (16 дівчаток, 9 хлопчиків)

Анжела Шиліна

Звіт творчий, змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями. Хотілося б відзначити деякі моменти.

- Люди, як дорослі, так і малі, часто не можуть визначити випадки дискримінації по відношенню до себе називаючи це її відсутністю. Варто звернутися до цього питання пізніше, глибше проникаючи в цю проблему і її дотичність до кожної і кожного. Можливо, варто згадати трикутник насильства – пряме, структурне, культурне – аплікуючи його на дискримінацію і запропонувати “вступні” вправи, якщо діти відразу не готові самі розкривати цю тему.
- При проведенні вправ бажано використовувати в завданнях національну валюту.
- Цікава ідея запровадження вправи “Керівник чи керівниця і група: шлях взаєморозуміння” та (а не або) “Дорога партнерства”.
- Не варто себе критикувати навіть в рефлексивному щоденнику (звіті), бо говорячи, наприклад, що “мене можуть звинуватити”, ми, насамперед, не впевнені в собі і притягаємо інколи такі думки, яких в оточуючих зовсім не було.
- Добре, що наданий і кодекс жінки, а також, як висновок, сентенція про те, що має бути партнерський кодекс. Це добра ідея для ще однієї вправи кількома заняттями пізніше.
- Варто уважніше слідкувати за більш рівномірним розподілом активності між дітьми, щоби всім було надано рівну можливість участі у вправах.
- Цікавий і глибинний розвиток дає написання творів як на загальні теми, так і на конкретні вузькі.

Звернула увагу на кілька висловлень з анкет.

“Проект важливий для формування у дорослих і дітей гуманістичних устремлінь.” – директорка школи-гімназії

“Я зрозумів, що цей світ, це суспільство всім накидає стереотипи (особливо гендерні), але їх можна уникнути. З тренінгами мені стало легше жити в цьому важкому, тупому, безсердечному світі, але не всі люди безсердечні!!!”

“Можливо, саме відсутність добровільності в стосунках вчителів, вчительок і учнів, учениць заважає їх взаєморозумінню і сприяє конфліктам.”

“Я думаю, що тренінг – це незамінна річ в житті людини. Адже як би батьки пояснювали дітям те, чого самі зрозуміти не можуть.”

“...наші батьки (дехто з дорослих впустили такий момент у своєму дитинстві, тому вирости глупими, жорстокими і агресивними (не всі, звичайно, просто вони не вміють правильно спілкуватися і перетворюються у вередливих).”

“Уповноважена освіта – це єдиний на сьогодні проект, який пропонує конкретний шлях переходу від авторитарного стилю стосунків до демократичного.

Він дуже важливий для ШКІЛ України, бо, з одного боку, допомагає осмислити причини конфліктів, нелюбов дітей до школи, а з іншого – апробувати у грі моделі поведінки, які допомагають спілкуванню, знімають напругу в суспільстві і сприяють самовираженню особистості.

Проект необхідно поширювати на вчителів і вчительок, бо форми і методи спілкування, стереотипи поведінки в парі “вчитель, вчителька – учень, учениця” в масовій школі різко авторитарні, а це гарант того, що досвід “демоса” не буде прищеплений на український ґрунт ще дуже довго.” – директорка школи

“Уповноважена освіта – це уповноваження до праці.”

“Я би хотів, щоб на це заняття створювалися окремі школи...”

“Уповноважена освіта – це поради і заняття, сконструйовані на довкіллі і нашому подальшому житті.”

Вінниця

ПТУ № 15, 12 осіб (6 хлопців, 5 дівчат)

Тетяна Міхновець

Звіт складається лише з однієї частини. Відсутня будь-яка інформація про впровадження курсу в школі “Лелека” (“Аист”). Відсутні списки учасниць і учасників проекту по навчальних закладах. Відсутні анкети з ПТУ № 23.

В наявній інформації хотілося б відзначити деякі моменти.

- Слід намагатися вживати точніші терміни і заохочувати до цього дітей – термін “інтелектуальна дискримінація” не вживається в міжнародних документах. Якщо йдеться про людей з відмінними ментальними можливостями, то треба застосовувати інші визначення.
- Довільне об’єднання вправ у блоки є порушенням єдиних умов, які були прийняті для цього курсу на його початку. Таке об’єднання має цілий ряд наслідків, які несумісні з підходами уповноваженої освіти в цілому. Пропонування відразу багатьох вправ не дає достатньо часу на глибоке засвоєння учнями матеріалу і навичок, розуміння багатьох положень і сентенцій, що відповідно відображається і в підсумкових анкетах.
- Перегляд фільмів не є інтерактивною формою і його **не слід** відносити до самого заняття; це може бути зроблено в інший час, але вже не в рамках курсу уповноваженої освіти.
- При обговоренні успіху варто звертатися до наявного в підлітків досвіду, допомагаючи їм краще ідентифікувати ті досягнення, які вже були в їхньому

житті, а не відкладати повторення цієї вправи на тривалий час, тим більше, на кілька років.

- Необхідно пам'ятати про використання, зокрема, у звіті менш насильницької мови.
- У звіті багато оціночних припущень, яких набагато менше, ніж відстороненої інформації про самі вправи.

Харків

Школа № 95, період впровадження не визначений, 19 дітей (16 дівчат, 3 хлопці)

Світлана Хрисанова

У звіті бракує багатьох складових, а деякі наявні частини не відповідають загальним вимогам курсу.

- Анкети опитування учасниць і учасників не відповідають запропонованим формам.
- Подані анкети заповнені лише за одне заняття.
- З поданого звіту не зовсім зрозуміло, коли почалися заняття. Тренер пише, що це був травень, а представниця адміністрації – вересень.
- В реалізації програми брала участь лише одна група, що не відповідає умовам наданого гранту.
- Відсутні рефлексивні щоденники з кожного заняття.

Все перераховане вище свідчить про те, що впровадження курсу уповноваженої освіти в Харкові здійснювалося не у відповідності з загально визначеними умовами гранту.

Львів

Школа № 68, травень – червень, вересень – листопад 1999) 14 дітей (8 дівчат, 6 хлопців)

Лілія Гук

Звіт змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями. Хотілося б відзначити деякі моменти.

- Анкети опитування дітей не за запропонованою формою. Відповідь на запитання не може дати повного уявлення учасниць і учасників щодо пройденого курсу.
- Цікава пропозиція – “мій перший крок до ненасильства” – вона дає можливість кожній і кожному порозмислити над тим, як можна застосувати набуті знання.

Дніпропетровськ

Гімназія № 66, 9А, 13 дітей (8 дівчат, 5 хлопців), 9Г, 22 дітей (12 дівчат, 10 хлопців), травень, вересень – листопад 1999

Павло Власов

Звіт змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями, проте відсутність рефлексивних щоденників з кожного заняття робить його менш детальним, а тому менш придатним для порівняння роботи на інших майданчиках.

Первомайськ

Мігіївська школа, 10 клас, 12 дітей (7 дівчат, 5 хлопців);

Кінецьпільська школа, 10 клас, 14 дітей (8 дівчат, 6 хлопців);

Квітень – травень, вересень – листопад 1999 року

Олена Мойсеєнко

Звіт змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями Хотілося б відзначити деякі моменти.

- Стаття в газеті “Обрій” дуже точно і глибоко вхопила зміст уповноваженої освіти – основних підходів і цілей.
- Довідку від директора про те, що було проведено тренінг брати не варто. Це, наче, позбавляє тренерів певної довіри з боку всієї програми. Цінуймо себе і те, що ми робимо.
- Добрим доказом нашої роботи мають бути, насамперед, рефлексивні щоденники з кожного заняття.

Звернула увагу на кілька висловлень з анкет.

“Уповноважена освіта – це вища освіта.”

“Уповноважена освіта – це коли мене не примушують вчитися і мені хочеться робити це самостійно.”

Львів

Школа № 13, 11А; школа “Дивосвіт”, 5Б; травень, вересень – листопад, 95 дітей (57 дівчат, 38 хлопців)

Ярослава Сорокопуд

Звіт творчий, змістовний, повний, з цікавими нотатками і пропозиціями. Хотілося б відзначити деякі моменти.

- Проведено багато додаткових заходів – корисних і дотичних як до програми, так і її перспективного розвитку.
- Чи не краще герби залишати в дітей?!
- Треба намагатися робити все, щоби в групі не виникало суперечок під час занять, а тим більше не залишати в дітей неприємні почуття від них аж до анкет.

Звернула увагу на кілька висловлень з анкет.

“Уповноважена освіта – це вміння добитися знань власними силами, спираючись на свої знання.”

“В мене виникло важливе питання – чому дівчата не можуть бути галантними? – Просто чоловічу ввічливість називають галантністю.”

“Уповноважена освіта – це правила і права людей.”

“Уповноважена освіта – це чудова програма, яка вчить жити без насильства і гарно вчить, як взагалі можна гарно жити.”